

Honduras e a necropolítica

Alex Guillamón

coordinador de Entrepobos

“[...] Nas colonias o dereito soberano de matar non está sometido a regras legais e institucionais [...]”. “A concentración de actividades relacionadas coa extracción de recursos valiosos nestes enclaves convérteos en espazos privilexiados de guerra e morte.” Achille Mbembe, Necropolítica y Sobre el poder privado indirecto

Os pasados outubro e novembro milleiros de hondureños e hondureñas saíron nas noticias de todo o mundo. Organizáronse en caravanas colectivas de migrantes e botaron a andar, en moitos casos en familia, e coas mínimas pertencenzas que podían carrexar. O obxectivo era atravesar Guatemala e México para chegar aos EE.UU. Fuxen da pobreza e a violencia. É, á vez, un xesto de pura sobrevivencia e de denuncia implícita, un berro desgarrado, se hai alguén que queira oílo, sobre a insostenible situación que vive a xente das clases populares en Honduras, e por ter perdido calquera indicio de esperanza de atoparlle remedio.

Hai unha gran e lóxica intuición en non querer seguir camiñando individualmente, como carne de canón de toda clase de mafias e fronteiras policiais, o itinerario da migración, senón facelo coa protección que dá o colectivo. As imaxes lembránnos inevitablemente o éxodo provocado pola guerra de Siria.

Pero, se en Honduras non hai guerra... de que fuxe desesperadamente toda esta xente? Se se puidese resumir nunha soa palabra: fuxen do desenvolvemento.

Durante décadas mantívose un malentendido con isto do desenvolvemento. Parecía que se trataba de que os países “subdesenvolvidos” accedían ás mesmas cotas e modelos, económicos, sociais e políticos dos países “avanzados”. Pero

a historia demostrounos teimudamente que o desenvolvemento capitalista “realmente existente” non funciona así, senón que evoluciona de xeito desigual e en traxectorias diversas, segundo a función que cada país ten adxudicada dentro da división internacional do traballo.

A función primordial de América Latina na orde global do século XXI -con gobernos neoliberais ou progresistas- é a de subministrar materias primas para a súa transformación noutros países como valores de consumo. Si..., é un deseño nada orixinal, xa son máis de 500 anos de veas abertas.

É dentro deste deseño que podemos dicir que hoxe Honduras é, por desgraza, un dos países máis desenvolvidos. Especialmente despois do golpe de estado de 2009 o país experimentou un gran empuxón do desenvolvemento:

- Coa nova lei de mineiría de 2013 foron aprobados 384 proxectos mineiros, outorgados 850 títulos e delimitadas 950 zonas de reserva mineira. Todas estas solicitudes en proceso, afectan a preto de 350.000 hectáreas. Todo iso pese a que, entre 2000 e 2015, a mineiría contribuíu en menos do 1% ao PIB, e era o sector que creaba menos emprego no país.
- Os cultivos extensivos de palma africana ocupan máis de 300.000 hectáreas, e están en fase de expansión, principalmente para a produción de agro-combustíbles. Estas plan-

tacións consumen a mesma cantidade de auga que 18 millóns de persoas -nun país de 8 millóns de habitantes-.

- Nestes últimos anos aprobáronse 48 proxectos de grandes represas e outras 123 de menor tamaño.
- E todo iso sen contar os territorios acaparados para as infraestruturas turísticas.

O inconveniente para as empresas extractivas é que en todos estes territorios vive xente, á que hai que desposuír -eludindo a obriga de consulta- das súas terras, ríos, fontes de auga, zonas de pesca...

É posible gobernar a gusto de Alexis de Tocqueville en países con este extremo desenvolvemento? As elites locais, e as bolsas de Wall Street, Shangai, Toronto ou Frankfurt non o ven viable. Non hai espazo para pactos sociais. Probas disto tivémolas co golpe de estado de 2009, e máis recentemente en novembro de 2017, co

o 64,5% e a desigualdade é a máis alta de América Latina. Por todo iso entre 80.000 e 100.000 persoas emigran cada ano só aos Estados Unidos.

Só tomando conciencia deste contexto se pode valorar en toda a súa dimensión a tarefa de resistencia das comunidades e as organizacións populares en Honduras... ou na veciña Guatemala. Dende as mulleres *poboadoras* que se erguen cada día intentando non pensar na heroicidade que supón seguir vivindo, ata as organizacións e persoas concretas (indíxenas, garífunas, campesiñas, estudantes, feministas, colectivos LGTBI) que se atreven a levantar, contra todo prognóstico, a súa voz, o seu nome e o seu corpo para defender os dereitos da súa xente e da natureza.

Nestes días en que o xuízo polo asasinato de Berta Cáceres erra no labirinto da imaxinaria xustiza hondureña -xenerosamente sub-

clamoroso "pucherazo" nas eleccións presidenciais, tras a suspensión do recuento durante máis de tres días cando gañaba o candidato da oposición, co nariz tapado da "comunidade internacional", Comisión Europea en primeiro lugar.

Un país así require un goberno de xestores sen escrúpulos do necropoder e os necronegocios. Outro tipo de gobernabilidade requiriría un deseño e unha traxectoria diferentes para Honduras.

E, efectivamente, o ano pasado Global Witness publicaba o informe "Honduras, o país máis perigoso do mundo para o activismo ambiental", onde se di que "as industrias extractivas co apoio de elites políticas e empresariais e funcionarios corruptos están detrás do acoso ata o asasinato de activistas".

Honduras ten un dos maiores índices de violencia no mundo. En 2017 rexistráronse 389 feminicidios. A taxa de pobreza atinxe

vencionada pola cooperación española, por certo- organizacións de solidariedade e dereitos humanos presionan á comunidade internacional para denunciar todas as irregularidades na instrución do caso. Neste episodio xogámonos moito máis que conseguir xustiza para Berta. Detrás hai dúcias de activistas e membros de comunidades que non son tan visibles nos medios de comunicación, heroínas cotiás da primeira liña de resistencia ante a necropolítica do desenvolvemento.

Non é unha cuestión de altruísmo, trátase de saber ata que punto o noso futuro está cada vez máis ligado ás súas resistencias. Do mesmo xeito que o seu está cada vez máis ligado á nosa capacidade de facer fronte ao ascenso do fascismo, as políticas do medo e a seguridade, e ao poder corporativo nos nosos países. 🇵🇷

